



«ایران» آسیب‌های محدودیت‌های دسترسی به اینترنت بر کسب و کار زنان را بررسی می‌کند

## رکود مشاغل آنلاین زنان

### گزارش

#### سمبه افشین‌فر

گروه اجتماعی

اقتصادی، امکان بهره‌مندی عادلانه از این ظرفیت را نخواهند داشت و عملاً از بخشی از فرصت‌های آموزشی، شغلی و اجتماعی خود محروم می‌شوند.

معاون رئیس‌جمهور، محدودیت دسترسی به اینترنت را در تضاد با سیاست‌های دهه‌های گذشته دولت‌های مختلف جمهوری اسلامی در زمینه توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و گسترش دسترسی عمومی به اینترنت دانست و ابراز امیدواری کرد که تلاش‌های دولت چهاردهم و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات منجر به ساماندهی و توقف محدودیت‌ها در دسترسی به فضای مجازی و اینترنت شود. بهروزآذر همچنین با اشاره به حمایت دولت از کسب و کارهای زنان به گروه‌های هدف برنامه‌ریزی شده اشاره کرد و گفت: «در حال حاضر برای ۹ گروه زنان برنامه‌ریزی کرده‌ایم، زنان خانه‌دار، زنان شاغل، خانم‌های بازنشسته، زنان سرپرست خانوار، زنانی که آسیب‌دیده اجتماعی هستند، مادرانی که دارای معلولیت هستند، دختران جوان و دختران فارغ‌التحصیل دانشگاه، گروه‌های مختلفی هستند که ما با کمک وزارت کار، یک بسته حمایتی و سیاست‌های توسعه اشتغال برایشان تدارک دیده‌ایم.»

صحبت‌های معاون رئیس‌جمهور در شرایطی مطرح می‌شود که جهان با سرعتی چشمگیر به سوی اقتصاد دیجیتال حرکت می‌کند، بخش قابل توجهی از زنان هنوز پشت دیوارهای نامرئی شکاف دیجیتال باقی مانده‌اند.

در بسیاری از کشورها از جمله جوامع در حال توسعه، فاصله میان زنان و مردان در دسترسی به اینترنت، ابزارهای هوشمند و مهارت‌های فناوری همچنان محسوس است. گزارش‌های بین‌المللی نشان می‌دهد احتمال دسترسی مردان به اینترنت تا ۱۷ درصد بیشتر از زنان است. این آمار نشان می‌دهد شکاف

دیجیتال تنها موضوعی تکنولوژیک نیست؛ بلکه مسأله‌ای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است.

### زنان صاحب‌انلی مشاغل خانگی

رضا الفت‌نسب، رئیس اتحادیه کشوری کسب‌وکارهای مجازی با اشاره به آسیب‌های محدودیت اینترنت بین‌الملل بر زنان به «ایران» می‌گوید: «هم‌ترین نقطه‌ای که به نظر من زنان نقش زیادی در آن داشتند و از آن بی‌ستر استفاده می‌کردند، بستر شبکه‌های اجتماعی است.

یعنی زنانی که بر بستر شبکه‌های اجتماعی اقدام به فعالیت در حوزه کاری‌شان می‌کردند طبیعتاً با نبود این شبکه‌ها دچار مشکلاتی شده‌اند.» به گفته الفت‌نسب، فعالیت‌های این زنان بیشتر در دسته‌بندی مشاغل خانگی قرار می‌گرفت. او می‌گوید: «بیشتر آنها محصولی که یا خودشان تولید کرده بودند یا با واسطه به دست می‌آوردند را در آن فضا عرضه می‌کردند. برخی از زنان هم در حوزه بازاریابی فعالیت داشتند و برای اینکه بتوانند محصولاتشان را عرضه کنند، از بستر اینستاگرام استفاده می‌کردند.»

رئیس اتحادیه کشوری کسب‌وکارهای مجازی با بیان اینکه متأسفانه بعضی مسائل در طول سال‌های گذشته باعث شد تا تعداد زیادی کاربر ایرانی به اینستاگرام بپیوندند، می‌گوید: «شاید اگر پیام‌رسان‌های دیگری مثل تلگرام و حلاً در یک مقطعی واتساپ بسته نمی‌شد، این تمرکز بر اینستاگرام بیشتر می‌شد. او توضیح می‌دهد: «به هر حال افرادی در این فضا فعالیت می‌کردند و فعالیتشان امروز متوقف شده یا به صفر رسیده است. بیشتر افرادی که در این حوزه فعالیت می‌کردند هم زنان سرپرست خانوار بودند.»

### فعالیت زنان در کسب و کارهای خرد مجازی بیشتر است

به گفته الفت‌نسب، زنان در فضای مجازی بیشتر در حوزه فروش

صنایع دستی، پوشاک، غذای خانگی، آموزش و بازاریابی فعالیت می‌کنند، اما هیچ آمار دقیقی در زمینه میزان فعالیت‌های آنها وجود ندارد. او می‌گوید: «متأسفانه نه آمار دقیقی وجود دارد و نه اینکه ما می‌توانیم آماری در این زمینه ارائه بدهیم. به طور کلی متأسفانه در حوزه کسب‌وکارهای آنلاینی که به شکل رسمی فعالیت می‌کنند از نظر تعداد بنیان‌گذاران کسب و کارهای آنلاین، تعداد زنان به نسبت مردان کمتر است، اما در حوزه کسب‌وکارهای خرد که در شبکه‌های اجتماعی فعالیت می‌کردند تعداد زنان بسیار بیشتر از فضای رسمی است.»

### پیامدهایی که دیده نمی‌شود

عدم حضور زنان صاحب کسب و کارهای خرد در فضای مجازی پیامدهایی دارد که دیده نمی‌شوند. به عبارت دیگر شکاف دیجیتال برای زنان فقط به معنای نداشتن گوشی هوشمند یا اینترنت پرسرعت نیست. این فاصله باعث کاهش فرصت اشتغال یا محدود شدن نقش زنان در کارآفرینی می‌شود و ضعف در دسترسی به آموزش‌ها را برای برخی از زنان به همراه خواهد داشت. همه این موارد گاهی افزایش نابرابری‌های اقتصادی در بلندمدت را ایجاد خواهد کرد. برای همین کارشناسان معتقدند که زنان فعال در این حوزه باید بتوانند از عرضه فضای مجازی برای رشد و گسترش فعالیت‌هایشان بهره‌برند.

رئیس اتحادیه کشوری کسب‌وکارهای مجازی می‌گوید: «اینترنت پرو هزینه بالایی دارد. زنی که در اینستاگرام فعالیت می‌کند اولاً امکان استفاده از این نوع اینترنت را ندارد، دوم اینکه اگر فرضاً این زنان هم اینترنت داشته باشند، مشتریان آنها که همان خریداران کالاها هستند در این فضا حضور ندارند. از این گذشته هزینه این نوع اینترنت برای این زنان توجهی ندارد.»



بهروزآذر:

در بسیاری از کشورها از جمله در حال توسعه، فاصله میان زنان و مردان در دسترسی به اینترنت، ابزارهای هوشمند و مهارت‌های فناوری همچنان محسوس است.

گزارش‌های بین‌المللی نشان می‌دهد احتمال دسترسی مردان به اینترنت تا ۱۷ درصد بیشتر از زنان است. این آمار نشان می‌دهد شکاف دیجیتال تنها موضوعی تکنولوژیک نیست؛ بلکه مسأله‌ای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است

**محدثه جعفری /** امروزه مشاغل خانگی یکی از مهم‌ترین ابزارهای توانمندسازی اقتصادی زنان محسوب می‌شود و همه کشورهای دنیا به علت ویژگی‌های خاصی که این نوع اشتغال ایجاد کرده است به سمت فعالیت در آن کشیده شده‌اند. مشاغل خانگی انعطاف‌پذیری بالایی دارند، امکان فعالیت در خانه برای شاغلین وجود دارد همچنین این نوع کسب و کارها نیاز کمتری به سرمایه دارند به همین دلیل برای زنان بسیار ایده‌آل محسوب می‌شوند. چون زنان ستون اصلی خانواده هستند و با ورود به این نوع کسب‌وکار می‌توانند به فعالیت‌های منظم در خانواده هم رسیدگی کنند. با این اوصاف زنان استقبال گسترده‌ای طی سال‌های گذشته برای ورود به مشاغل خانگی از خود نشان داده‌اند.

فاطمه سخایی، رئیس دبیرخانه ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با اشاره به اینکه ۸۰ درصد فعالان مشاغل خانگی کشور زنان برای زنان سرپرست خانوار فرصت مناسبی ایجاد کرده است، چون مسئولیت‌های متعددی دارند و با توجه به هزینه‌های رفت‌وآمد در سطح شهر، اشتغال در منزل می‌تواند برای آنها مقرون به صرفه‌تر باشد. با این نوع اشتغال، آنها در کنار مسئولیتی که به عنوان مادر خانواده دارند، می‌توانند به فعالیت‌های اقتصادی هم بپردازند. البته ورود به مشاغل خانگی بركات متعددی برای زنان جامعه دارد: از جمله افزایش اعتماد به نفس، کاهش آسیب‌های ناشی از فقر با تقویت بنیان خانواده، کاهش وابستگی اقتصادی به اطرافیان و... در مجموع مشاغل خانگی در جامعه زنان فارغ از اینکه سرپرست خانواده باشند یا نباشند، مورد استقبال قرار گرفته است و بخش مهمی از اقتصاد را تشکیل می‌دهد.»

رئیس دبیرخانه ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی وزارت کار در مورد چرخه اقتصادی مشاغل خانگی که عمدتاً در اختیار زنان است، می‌گوید: «سهام مشاغل خانگی در اشتغال بین ۴ تا ۶ درصد کشور است و در تولید ناخالص ملی (GDP) حدود دوونیم درصد سهم دارند.» سخایی با اشاره به ارکان اصلی توسعه مشاغل خانگی و تأثیر فضای مجازی در این نوع کسب‌وکار می‌گوید: «صنایع مجوز برای مشاغل خانگی جزو ارکان اصلی این حوزه است که در ۱۵ سال گذشته، فقط دو سال به شکل دستی مجوزها صادر می‌شد و این امر کمی زمانبر بود. بعد از آن با ایجاد سامانه این مجوزها از درگاه ملی مجوزها صادر می‌شود. منابع مالی و تسهیلات دومین رکن اصلی در مشاغل خانگی است. بر اساس قانونی که در این زمینه داریم، بانک مرکزی مکلف شده است هر سال مبلغی به این طرح اختصاص دهد. خوشبختانه بودجه‌ای که برای ارائه تسهیلات به مشاغل خانگی اختصاص می‌دهند، هر سال رو به افزایش است. موضوع بعدی مدیریت کسب‌وکار در مشاغل خانگی به‌ویژه برای پشتیبان‌هاست چون این افراد نیروهای تحت پوششی دارند که باید با ادبیات کسب‌وکار آشنا باشند تا حلقه‌های ارزش را به هم متصل کنند و منجر به فروش شوند. رکن بعدی، بازاریابی و فروش است که به بند قبلی متصل می‌شود بعد از آن شبکه‌سازی و در نهایت استفاده از فناوری و فضای دیجیتال است.»

او در مورد اهمیت فضای دیجیتال در کسب‌وکارهای خانگی توضیح می‌دهد: «فضای دیجیتال، هزینه ورود به بازار را کاهش داده است چون این فضا امکان دسترسی تولیدکننده به افراد در دورترین نقاط کشور را هم ایجاد می‌کند. با این اوصاف بخش مهمی از مشاغل خانگی در کشور ماهیتاً کاملاً دیجیتال دارد، مانند تولید محتوا، طراحی و... یعنی بسیاری از رشته‌ها در مشاغل خانگی به طورکلی دیجیتالی هستند.

به همین دلیل توسعه اقتصاد دیجیتال و زیرساخت‌های فروش، مستقیماً بر رشد مشاغل خانگی اثرگذار است، ما هم این حوزه را یکی از پیشران‌های اصلی اشتغال خرد می‌دانیم. طی سال گذشته به دلیل مختلف و دو جنگ تحصیلی که پشت سر گذاشتیم فضای اینترنت افت‌وخیزهای مختلفی داشته است، نمی‌توانیم بگوییم چند درصد اثرگذاری دارد اما اکثریت کسب‌وکارهای خانگی به سمت اینترنتی فروش خارجی مثل اینستاگرام و... روی آورده بودند و این محدودیت‌ها

### بیش از دومیلیون نفر مجوز اشتغال خانگی دارند

اینترنت تأثیر بسیاری بر فروش محصولات شاغلان در کسب‌وکار خانگی گذاشته است. حدود ۶۰ درصد افرادی که در کسب‌وکارهای خانگی فعالیت می‌کنند، دیپلم یا زیردیپلم هستند به همین دلیل آسیب بسیار زیادی در این دو سه ماه اخیر متوجه این افراد شده است.» سخایی درمورد راهکارهای وزارت کار برای جلوگیری از منقرض شدن مشاغل خانگی در چنین شرایطی می‌گوید: «در زمان جنگ برآوردی از آسیب‌هایی که این گونه از مشاغل دیده بودند را انجام داده‌ایم در نهایت به راه‌کاری برای جلوگیری از ضرر بیشتر آنها رسیدیم. یکی از کمک‌هایی که می‌توان برای مشاغل خانگی در شرایط پسابحران تغییر می‌کند، تشکیل بازارهای فیزیکی و فروش حضوری است. وزارت کار طرحی با عنوان «هزار شکل هم‌افزایی با همکاری چند دستگاه، نهادهای حمایتی و شهرداری‌ها ظرفیتی ایجاد شود که صاحبان مشاغل خانگی بتوانند محیطی برای فروش محصولاتشان بسازند. برنامه‌ریزی‌های طرح انجام شده است و از سوم خردادماه اجرایی خواهد شد. یعنی از این تاریخ در هر شهر و میدان می‌توانیم شاهد این «هزار میدان هزار بازار» باشیم. با این اوصاف، افراد به شکل متناوب هر دو هفته یک بار مکان فروششان تغییر می‌کند، یعنی یک روزه است و اگر یک روز در میدان ایکس برگزار می‌شود ۱۵ روز بعد در محل دیگری برگزار می‌شود. در این مکان‌ها شاهد تنوع محصولات هم هستیم به طوری که مشاغلی که در حوزه صنایع دستی، محصولات غذایی، هنرهای سنتی، صنایع خلاق و حتی خدمات نوین فعال هستند می‌توانند برای شرکت در این بازارها درخواست دهند.» او با بیان اینکه طی ۱۵ سال گذشته بیش از دو میلیون نفر اشتغال خانگی خود را ثبت کرده و مجوز گرفته‌اند، توضیح می‌دهد: «هرساله شاهد افت‌وخیزهایی در تعداد این آمار براساس شرایط کشور بودیم، اما در سال ۱۴۰۴ وجود تمام چالش‌هایی که پشت سر گذاشتیم، حدود ۶۶ هزار و ۳۰۰ مجوز ثبت شده است. البته در پروژه «هزار میدان هزار بازار» فضا را برای حضور همه کسب‌وکارهای خانگی، با مجوز و بدون اشتغال مجوزی ایجاد کردیم. یعنی حتی افرادی که به خانه تولیدی بدون مجوز دارند، می‌توانند در این نمایشگاه‌ها شرکت کنند و با همین اقدام می‌توانیم برآوردی از تعداد مشاغل خانگی بدون مجوز هم داشته باشیم.»

### تهران و خراسان رضوی پیشرو در مشاغل خانگی

رئیس دبیرخانه ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی وزارت کار با بیان اینکه چه استان‌هایی بیشتر به سمت مشاغل خانگی روی آورده‌اند، می‌گوید: «استان‌هایی که سابقه قوی در صنایع دستی، فرش، پوشاک و فعالیت‌های خرد دارند معمولاً تعداد مشاغل خانگی بیشتری در آنها به ثبت رسیده است. استان‌هایی مثل اردبیل، فارس، لرستان و کرمانشاه در سال‌های اخیر استقبال بیشتری داشتند. البته استان‌های تهران و خراسان رضوی به علت بعد جمعیتی که دارند هم جزو استان‌های پیشرو در بحث مشاغل خانگی محسوب می‌شوند.»

سخایی در مورد ارائه تسهیلات به مشاغل خرد خانگی هم می‌گوید: «حمایت‌های مالی هر ساله روند صعودی داشته و بودجه آن افزایش پیدا کرده است. در سال ۱۴۰۴ بودجه ۹۳ هزار میلیارد ریال برای مشاغل خانگی اختصاص داشتیم که نزدیک به ۵۰ درصد آن هم جذب شده است؛ این رقم به نسبت سال ۱۴۰۳، حدود ۵۴ درصد رشد داشته است. در سال جاری هم دوازده و نیم همت منابع را برای این بخش برآورد کرده‌اند.» او درمورد برنامه‌ریزی دولت برای ورود به حلقه‌های فروش برای کسب و کارهای خرد می‌گوید: «اولین اقدام ایجاد بازارهای فیزیکی است. در مرحله بعد تلاش کردیم مشاغل خانگی را به سمت استفاده از پلتفرم‌های فروش داخلی سوق دهیم. با همه پلتفرم‌ها جلساتی برگزار کردیم و رابرتی‌هایی انجام شده است تا افراد بتوانند به راحتی وارد سکوها داخلی شوند و فروش‌شان را افزایش دهند.»



شناختی که از دانش‌آموز در طول سال، ویژه در نیم‌سال اول و نیز در جریان آموزش‌های مجازی و فعالیت‌های ثبت‌شده در شبکه‌های اجتماعی، مشاهده می‌شود، نمره نهایی را تعیین می‌کند. البته ممکن است معلم در برخی موارد برای تکمیل ارزیابی، سؤال شفاهی یا فعالیت تکمیلی هم از دانش‌آموز بخواهد، اما این موارد تنها بخشی از فرآیند ارزیابی هستند، نه کل آن.»

معاون آموزش متوسطه آموزش و پرورش شهر تهران در پایان، برای روشن‌تر شدن اهمیت ارزیابی فرآیندی، به موضوع کنکور اشاره می‌کند و می‌گوید: «در گذشته با برگزاری کنکور سراسری، سرنوشت دانش‌آموز تا حد زیادی در یک آزمون چندساعته تعیین می‌شد، اما امروز تأثیر ۶۰ درصدی سوابق تحصیلی، نشان‌دهنده اهمیت فرآیند آموزش است.»

ارزشیابی می‌گوید: «برخی افراد امتحان و ارزشیابی را یکسان می‌دانند در حالی که در نظام آموزشی، ارزشیابی مفهومی گسترده‌تر از آزمون و امتحان است، امتحان فقط یکی از ابزارهای ارزشیابی به شمار می‌رود. منظور از امتحان این است که زمانی مشخص تعیین شود، دانش‌آموز در فضای حقیقی یا مجازی در جلسه‌ای حاضر شود، به سؤالات پاسخ بدهد و برگه او تصحیح شود. اما آنچه در حال حاضر مدنظر آموزش و پرورش است، این نوع امتحان نیست، بلکه جمع‌بندی عملکرد دانش‌آموز بر اساس شناخت معلم و مستندات آموزشی موجود است.»

او با تأکید بر اینکه برای دانش‌آموزان پایه‌های هفتم تا نهم نیز فرآیند نیست الزاماً امتحان حضوری برگزار شود، می‌گوید: «برای دانش‌آموزان پایه هفتم تا نهم معلم بر اساس



ارزشیابی براساس شواهد و مستندات عملکرد

تحصیلی دانش‌آموزان

در طول سال تحصیلی

انجام شود.

مطابق ماده ۹۷ آیین‌نامه

اجرائی مدارس،

مسئولیت برنامه‌ریزی

و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

تربیتی و ارزشیابی

دانش‌آموزان بر عهده معلم است

همچنین می‌گوید: «ارزشیابی درس تربیت‌بدنی در همه دوره‌های تحصیلی نیز بر اساس دستورالعمل‌های مشخص وزارت آموزش و پرورش انجام خواهد شد و نحوه اجرای آن قبل تعیین شده است.»

### آموزش‌های مجازی تا نهم خرداد ادامه دارد

او درباره زمان بندی این فرآیند توضیح می‌دهد: «آموزش مجازی تا روز شنبه ۹ خرداد ادامه دارد و پس از آن ثبت نتایج ارزشیابی در سامانه دانش‌آموزی آغاز می‌شود. این روند شامل همه پایه‌ها، دوره‌ها و شاخه‌های تحصیلی نظری، فنی و حرفه‌ای، کارانش، مدارس روزانه، بزرگسالان، ارزشیابی تکوینی، انجام تکالیف و داوطلبان آزاد می‌شود.»

معاون آموزش متوسطه آموزش و پرورش شهر تهران درباره رسیدگی به اعتراضات دانش‌آموزان مبنی بر نمره‌ای که دریافت کرده‌اند، می‌گوید: «اگر دانش‌آموزی نسبت به نتیجه ارزشیابی خود معترض باشد، شورای مدرسه موظف است اعتراض را بررسی و درباره آن تصمیم‌گیری کند. به هر حال این معلم است که ارزشیابی را انجام داده و مدرسه نیز بر آن نظارت داشته است، پس همان مدرسه و شورای مدرسه نیز مرجع رسیدگی به اعتراض‌ها خواهند بود.» میرزاده

### معاون آموزش متوسطه آموزش و پرورش تهران:

## امتحان مجازی نداریم!

### گزارش خبری

#### غزل ثانی

گروه اجتماعی

برگزاری آزمون طراحی و تأیید شده باشد، اما آموزش و پرورش در حال حاضر چنین بستر تأیید شده‌ای در اختیار ندارد.»

او با تأکید بر اینکه شرایط دانش‌آموزان برای شرکت در امتحانات باید برابر باشد، می‌گوید: «در حال حاضر برخی خانواده‌ها در تهران حضور ندارند و اگر قرار به برگزاری آزمون حضوری باشد، ممکن است تعداد زیادی از دانش‌آموزان از این فرآیند جا بمانند و حق آنها ضایع شود. به همین دلیل، برای جلوگیری از بی‌عدالتی، آزمون حضوری برگزار نمی‌شود و ارزشیابی به شکل غیرحضوری انجام خواهد شد.» میرزاده با اشاره به مصوبات شورای آموزش و پرورش استان تهران و دستورالعمل‌های ابلاغی درباره ارزشیابی پایانی سال تحصیلی، توضیح می‌دهد: «سناریوهای مختلفی در این زمینه بررسی شده و در نهایت تصمیم گرفتیم ارزشیابی براساس شواهد و مستندات عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در طول سال تحصیلی انجام شود. مطابق ماده ۹۷ آیین‌نامه اجرایی مدارس، مسئولیت برنامه‌ریزی و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان بر عهده معلم است و نظارت بر آن نیز با مدرسه خواهد بود. بنابراین، معلم با تکیه بر شناختی که از دانش‌آموز در طول سال به دست آورده، درباره نمره او

کمانه‌زنی‌ها درباره برگزاری امتحانات مجازی ادامه دارد، اما طبق آنچه که معاونت آموزش متوسطه آموزش و پرورش شهر تهران به آن اشاره می‌کند، قرار نیست آزمون مجازی برگزار شود بلکه ارزشیابی دانش‌آموزان براساس عملکرد آموزشی آنها در طول سال تحصیلی انجام خواهد شد.

سیدرضا میرزاده، معاون آموزش متوسطه آموزش و پرورش شهر تهران، در گفت‌وگو با «ایران» درباره تصمیم‌گیری نهایی برای امتحانات ارزشیابی دانش‌آموزان در پایه‌های هفتم، هشتم، نهم و دهم می‌گوید: «آزمون و امتحان فقط یکی از ابزارهای فرآیند ارزشیابی است و اساساً قرار نیست امتحان مجازی برگزار شود. آنچه از سوی وزارت آموزش و پرورش اعلام شده، ارزشیابی غیرحضوری دانش‌آموزان است، نه برگزاری آزمون یا امتحان مجازی. آزمون مجازی به یک پلتفرم الکترونیکی ویژه سنجش نیاز دارد، پلتفرمی که باید به‌طور اختصاصی برای